

УДК 378.14.(477)

Цаподой С. В.

Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького

**ПРОФЕСІЙНА СПРЯМОВАНІСТЬ ОСВІТНЬО-ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ
З ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ У ВУЗАХ**

В даній статті охарактеризована професійна спрямованість освітньо-виховного процесу з фізичної культури серед студентської молоді, необхідність подальшого розвитку фізичної культури і спорту серед студентської молоді, яка обумовлена запитами і правами особистості молодих людей.

Ключові слова: освітньо-виховний процес, професійна спрямованість, студентська молодь, виховання, фізична культура, культура.

Цаподой С. В. Профессиональная направленность образовательно-воспитательного процесса по физической культуре в вузах/ Черкасский национальный университет имени Богдана Хмельницкого, Украина, Черкасы

В статье охарактеризована профессиональная направленность образовательно-воспитательного процесса по физической культуре среди студенческой молодежи, необходимость дальнейшего развития физической культуры и спорта среди студентов, которая обусловлена запросами и правами личности молодых людей.

Ключевые слова: образовательно-воспитательный процесс, профессиональная направленность, студенческая молодежь, воспитание, физическая культура, культура.

Tsapodoy C.V. Cherkasy National University named after Bogdan Khmelnytsky Professional orientation educational process of physical training in universities, Ukraine, Cherkasy

The article described the professional orientation of the educational and training process of physical culture among students, the need for further development of physical culture and sports among students, which is due to requests and individual rights of young people.

Key words: educational and training process, professional orientation, students, education, physical education, culture.

Постановка проблеми. Необхідність подальшого розвитку фізичної культури і спорту серед студентів обумовлена запитами і правами особистості молодих людей, віковими й індивідуальними особливостями їхнього розвитку, умовами життєдіяльності, соціальним замовленням суспільства на підготовку висококваліфікованих фахівців.

Це замовлення передбачає обов'язкову наявність у майбутніх фахівців загальної й професійної культури, фізичного та психічного здоров'я, високої працездатності, здатності освоювати й збагачувати культурний потенціал суспільства.

Окрім суто виховних заходів, одним із важливих факторів у цьому напрямі є створення у студентів стійкої мотивації до виконання вимог професійно-прикладної фізичної підготовки. [2, с.155-158].

З цією метою в робочому навчальному циклі кафедр фізичного виховання вищих навчальних закладів передбачається обов'язкове медичне обстеження, до складу якого в міру проходження матеріалу підключається поглиблене функціональне обстеження психомоторики й характерологічних якостей особистості. Результати обстежень порівнюються з розробленими психофізичними моделями спеціалістів різних спеціальностей, а потім видаються відповідні рекомендації з доведення рівня „професійного здоров'я”, фізичних і психофізичних характеристик студентів до зразкових.

Однією з центральних проблем формування системи фізичного виховання є підготовка навчальних програм, тому що саме вони визначають обсяг знань, умінь і навичок виконувати рухові дії, що підлягають засвоєнню за

роки навчання і сприяють розвитку особи відповідно до державних вимог у цій галузі. Іншими словами, навчальна програма – це сукупність теоретичного і практичного матеріалу, спеціально підбраного для вирішення освітніх, оздоровчих і виховних завдань фізичного виховання. [1, с.150-154].

Єдина державна навчальна програма не може врахувати всієї різноманітності інтересів та запитів студентів і викладачів, місцевих умов, національних та регіональних традицій. Тому для забезпечення державних інтересів у фізичному вихованні студентів і студентської молоді, з одного боку, та захисту прав навчальних закладів щодо визначення змісту і засобів фізичного виховання студентської молоді, передбачених Законом України „Про фізичну культуру і спорт”, з іншого, сьогодні розробляються програми трьох рівнів: базові, регіональні і робочі. Така градація програм передбачена „Державними вимогами до навчальних програм з фізичного виховання в процесі освіти ”, затвердженими Міністерством освіти і науки, молоді та спорту України.

Мета статті. Програма будь-якого рівня повинна будуватися відповідно до сучасних наукових досягнень та з урахуванням: рівня знань, умінь і навичок, кондиційної і координаційної підготовленості тих, хто займається; можливих між предметних зв'язків; впливу навчального матеріалу на всебічний розвиток; кінцевого результату в навчанні; фізичного розвитку та підготовленості студентів; потреби їх підготовки до творчої діяльності і життя.

Базові програми визначають мінімальний рівень фізкультурної освіти, яку держава зобов'язується забезпечити всім студентам, незалежно від типу і форми власності навчально-виховного закладу, в якому вони навчаються, регіону проживання, національності, індивідуальних особливостей.

У базових навчальних програмах не повинно бути фізичних вправ, для вивчення яких немає умов у будь-якому регіоні України, і таких, що пов'язані з невиправданим ризиком для життя і здоров'я, не відповідають естетичним вимогам, формують культ насильства і жорстокості.

На основі базових програм розробляються регіональні навчальні програми, які, враховуючи регіональні і національні особливості та традиції, кліматичні й екологічні умови, визначають рівні рухової підготовленості студентів у навчальних закладах різних регіонів України.

Навчальний матеріал регіональних програм і вимоги до підготовленості контингенту студентів, пов'язані з регіональними, національними і кліматичними особливостями, визначають регіональні і місцеві органи управління освіти.

Натомість зміст робочих програм визначається викладачами конкретного навчального закладу. При їх розробці враховуються: місцеві кліматичні й екологічні умови; традиції і матеріальна база навчально-виховного закладу; спеціалізація викладачів; інтереси студентів і рівень їх підготовленості; кількість годин, відведених на предмет у кожному навчальному закладі. Навчальні програми для студентів вищих навчальних закладів враховують особливості майбутньої професійної діяльності.

Робоча програма містить систему розумно підібраних, логічно і дидактично розміщених рухових дій, порцій теоретичних відомостей і засобів, що забезпечують належну загальну фізкультурну освіту і підготовленість кожного студента.

Формування фахівцями робочих програм сприяє росту їх професійної майстерності та підвищує відповідальність і, головне, робить процес фізичного виховання творчим і реальним, а не формальним, як це спостерігалось у минулому.

Навчальна програма з фізичного виховання – це програмний документ, який визначає для всіх вищих навчальних закладів основний зміст фізичного виховання, спрямованого на формування особистості студента.

Навчальна програма містить два розділи: теоретичний і практичний. Зміст теоретичного розділу програми передбачає засвоєння студентами впорядкованої системи соціальних, природничих, психологічних і спеціальних знань з фізичного виховання й спорту, формування професійного мислення

майбутніх спеціалістів, спрямованого на активне і широке використання засобів фізичного виховання у всіх сферах життєдіяльності.

Зміст практичного розділу програми спрямований на формування у студентів єдності знань і практичних умінь з фізичних, психомоторних, професійно значущих якостей, які необхідні для організації здорового способу життя, вирішення завдань, що виникають у навчальній, професійній, суспільній, побутовій сферах життєдіяльності.

Курс фізичного виховання у вищих навчальних закладах передбачає:

- виховання в студентів високих морально-вольових і фізичних якостей;
- збереження й зміцнення здоров'я студентів, сприяння правильному формуванню і всебічному розвитку організму, підтримку високої працездатності упродовж усього періоду навчання;
- всебічну фізичну підготовку студентів в обсязі вимог, необхідних для здачі Державних тестів;
- засвоєння студентами необхідних знань з основ теорії, методики й практичної організації занять із фізичного виховання;
- удосконалення спортивної майстерності студентів-спортсменів.

У фізичному вихованні студентів можна виділити такі основні напрями роботи: загальнопідготовчий, спортивний, професійно-прикладний, гігієнічний, оздоровчо-рекреативний, лікувальний.

Завдання статті. Здійснити аналіз системи фізичного виховання у вищих навчальних закладах України, за допомогою характеристики програм із фізичного виховання.[7, с.210-213].

До змісту зразкової програми входили такі структурні компоненти:

1. Організаційно-методичний розділ (мета, завдання курсу, вимоги до рівня засвоєння змісту курсу, місце курсу в системі соціогуманітарної освіти).
2. Зміст курсу. Навчальна дисципліна „Фізична культура” включає в якості обов'язкового мінімуму наступні дидактичні одиниці, що інтегрують тематику теоретичного, практичного й контрольного навчального матеріалу:

- фізична культура в загальнокультурній і професійній підготовці студентів;

- соціально-біологічні основи фізичної культури;

- основи здорового способу життя;

- оздоровчі системи й спорт (теорія, методика і практика);

- професійно-прикладна фізична підготовка студентів.

Навчальний матеріал кожної дидактичної одиниці диференційований через наступні розділи й підрозділи програми:

Теоретичний розділ, який формує світоглядну систему науково-практичних знань і ставлення до фізичної культури. Матеріал розділу передбачає оволодіння студентами системою науково-практичних і спеціальних знань, необхідних для розуміння процесів функціонування фізичної культури суспільства й особистості, уміння їх активного, творчого використання для особистісного і професійного розвитку, організації здорового способу життя при виконанні навчальної, професійної й соціокультурної діяльності.

Знання повідомляються викладачами кафедри у вигляді лекцій. Лекційний курс читається за такими темами: „Фізична культура й спорт у вузах України”, „Організація й управління фізичного виховання у вузах”, „Здоровий спосіб життя”, „Лікарський контроль у системі фізичного виховання”, „Професійно-прикладна фізична підготовка” і т.д. [8, с.210-213].

Крім того, студенти одержують і поглиблюють знання на практичних заняттях і шляхом самостійного вивчення рекомендованої літератури.

Практичний розділ, який складається з двох підрозділів: методико-практичного, що забезпечує операційне оволодіння методами й способами фізкультурно-спортивної діяльності для досягнення навчальних, професійних і життєвих цілей особистості, і навчально-тренувального, який сприяє набуттю досвіду творчої практичної діяльності, розвитку самодіяльності у фізичній культурі й спорті з метою досягнення фізичної досконалості, підвищення рівня функціональних і рухових здібностей, спрямованих на формування якостей і властивостей особистості, на оволодіння методами й засобами фізкультурно-

спортивної діяльності, на набуття особистого досвіду, що забезпечує можливість самостійно, цілеспрямовано й творчо використовувати засоби фізичної культури й спорту.

На методико-практичних заняттях студенти засвоюють, а потім повинні самостійно застосувати методи й способи формування навчальних, професійних і життєвих умінь і навичок засобами фізичної культури.

Контрольний розділ, який визначає диференційований і об'єктивний облік процесу й результатів навчальної діяльності студентів. Контрольні заняття забезпечують оперативну, поточну й підсумкову інформацію про рівень засвоєння теоретичних, практичних і методичних знань і вмінь, про стан і динаміку фізичного розвитку, фізичної й професійно-прикладної підготовленості кожного студента. У якості критеріїв результативності використовуються розроблені викладачами залікові вимоги й практичні нормативи, тести.

Тести проводяться на початку навчального року як контрольні, що характеризують підготовленість при вступі до вузу, і наприкінці – як такі, що визначають зміни за минулий навчальний рік.

Залікові вимоги включають:

- знання відповідного теоретичного й методико-практичного розділів;
- виконання тестів для оцінки загальної фізичної й спортивно-технічної підготовленості;
- участь в основних спортивно-масових і оздоровчих заходах, проведених кафедрою фізичного виховання.

Тести зі спортивно-технічної підготовленості студентів, які займаються у спортивному навчальному відділенні тим або іншим видом спорту, розробляються кафедрою фізичного виховання

Заняття з загальної фізичної підготовки спрямовані на покращення діяльності всіх систем організму і окремих органів, підвищення здоров'я студентів, виховання найважливіших рухових, моральних і вольових якостей, вдосконалення окремих прикладних навичок. На заняттях цього типу

здійснюється різноманітний вплив на організм, що проявляється в загальному зміцненні мускулатури, покращенні гнучкості суглобів, формуванні або відновленні правильної постави, вихованні навичок колективізму і т.д. [8, с.174-176].

Залікові заняття проводяться для виявлення якості навчально-виховної роботи. В обов'язкових межах цих занять проводиться складання встановлених нормативів.

При атестації до студента, який завершив вивчення дисципліни „Фізична культура”, висуваються такі вимоги:

- освоєння життєво важливих вмінь та навичок;
- досягнення необхідного рівня загальної фізичної, спортивно-технічної та професійно-прикладної фізичної підготовленості;
- розуміння ролі фізичної культури в розвитку людини й підготовці фахівця;
- знання основ фізичної культури і здорового способу життя;
- мотивація та установка на здоровий спосіб життя, фізичне вдосконалення й самовиховання, на регулярні заняття фізичними вправами й спортом.

Студенти, які звільнені від практичних занять за станом здоров'я, оцінюються за результатами написання реферату й усного опитування.

Висновки. Таким чином, здійснений аналіз сучасної системи фізичного виховання студентів вищих навчальних закладів України дав змогу стверджувати, що фізичне виховання молоді у державі чітко структуроване, підпорядковане єдиній меті, має нормативно-правове і програмне забезпечення. Система фізичного виховання регулюється Державним стандартом вищої освіти України, вирішує виховні, освітні, розвивальні й оздоровчі завдання. Проведення занять з фізичного виховання відбувається у навчальних відділеннях (основне, спеціальне, спортивне); формами організації занять є: заняття з загальної фізичної підготовки, спортивно-тренувальні заняття, самостійні заняття, факультативні заняття, спортклуби, спортивні секції, масова

фізкультурна робота. В системі фізичного виховання студентської молоді у вищих навчальних закладах застосовують три види контролю: оперативний, поточний та підсумковий.

Література:

1. Ахметов К.Е. О проблеме формирования физкультурного знания у студентов / К.Е.Ахметов // Реализация государственных образовательных стандартов в подготовке кадров, связанных с физической культурой и спортом – Омск, 1999 – С. 150-154.
2. Ашмарин Б.А. Теория и методика педагогических исследований в физическом воспитании / Б.А. Ашмарин – М.: Физкультура и спорт, 1978.-224 с
3. Бауэр В.А. Формирование интересов и потребностей к занятиям физической культурой и спортом у будущих учителей : автореф. дис. ... канд. пед. наук: спец . 13.00.02 / В. А. Бауэр – М., 1987 – 23 с.
4. Белякова Р.Н. Дифференцированная программа оздоровления студентов специальных медицинских групп средствами физической культуры / Р.Н. Белякова , В.В. Тимошенко, А.Н. Тимошенко . – Мн.: Лазурек , 2001. – 105 с.
5. Бех І.Д. Виховання особистості: у 2 кн. Кн. 2: Особистісно орієнтований підхід: науково-практичні засади: наукове видання. – К.: Либідь, 2003. – 344 с.
6. Бобрицька В.І. Формування здорового способу життя у майбутніх учителів: монографія. – Полтава : ТОВ Поліграфічний центр «Скайтек»,2007. – 244 с.

References:

1. Akhmetov KE O problem Formation fyzkulturnoho knowledge in undergraduate / К.Е.Ahmetov / / Realyzatsyya hosudarstvennyh obrazovatelnyh standartov in Preparation personnel , svyazannyh with fyzycheskoy kulturoy and Sports - Omsk , 1999 - P. 150-154 .
2. Ashmarin BA Theory and methodology of research in pedagogical fyzycheskom of education / BA Ashmarin - Moscow: Fyzkultura and sports, 1978.- 224 p.

3. Bauэр VA Formation interests and the needs of K Classes fyzycheskoy kulturoy and sports teacher in the future : Abstract. Thesis candidate. ped. sciences specials. 13.00.02 / VA Bauэр - Moscow , 1987 - 23 p.

4. Belyakov RN Dyfferentsyrovannaya ozdorovlenyya undergraduate program of medical groups spetsyalnyh funds fyzycheskoy culture / RN Belyakov , VV Tymoshenkov , AN Tymoshenkova . - App. : Lazurak , 2001. - 105 p.

5. Bech ID Parenting Personality : in 2 books. Book. 2: Learner centered approach : scientific and practical principles : scientific publications. - K.: Lybed , 2003. - 344 p.

6. Bobrytska VI Building a healthy lifestyle in the future teachers : a monograph . - Poltava: Printing Center LLC " Skaytek " , 2007 . - 244 p.